

Đền Và

Đền Vân Gia, còn gọi là đền Và, hay là Đông Cung, là một trong tứ trấn thờ Tản Viên sơn thánh, đặt trong thôn Vân Gia, xã Trung Hưng, thị xã Sơn Tây. Đền Và tọa lạc trên một ngọn đồi xanh ngất bóng lim già.

Nhà tiền tế đền Và. Ảnh tư liệu

Đền Và, tương truyền đã xuất hiện từ thời nước ta còn thuộc ách đô hộ nhà Đường, đã qua nhiều lần tu tạo, ngày một to rộng hơn. Quy mô hiện nay được xây dựng tu tạo ở thế kỷ XVII – XIX, gồm các hạng mục công trình: Nghi môn, gác trống, gác chuông, Tả hữu mạc, Tiền tế và Hậu cung. Nghi môn được làm theo kiểu Tam quan, trông về phía núi Tản Viên, phía trước cổng có dinh thờ Ngũ Hổ. Gác chuông, gác trống, tả hữu mạc nằm ở phía trước nhà Tiền Tế, đăng đối ở hai bên khoảng sân rộng, tạo nên sự tôn nghiêm. Nếu như nhà

Tả hữu mạc được làm đơn giản thì ở gác chuông, gác trống được làm kiểu cách chồng diêm 2 tầng 8 mái, với các góc đao cong thanh thoát.

Đại bái (nhà Tiền tế) là dãy nhà ngang 5 gian. Hậu cung là hai dãy nhà 5 gian được thông gian giữa bằng ống muống, tạo hình chữ công (I). Các bộ vì làm theo kiểu chồng rường, kẻ bẩy trên bốn hàng chân cột. Các góc đao cong mềm mại. Trang trí trên kiến trúc theo đề tài văn mây, lá lật, tứ linh... mang đậm phong cách điêu khắc thế kỷ XIX và đầu thế kỷ XX.

Bức tượng đá ong bao quanh khu vực đền Và sẫm màu rêu phong cổ kính.

Vị thần được ngưỡng kính ở đền Và là đệ nhất phúc thần Tản Viên, vị tổ của bách thần, vị thần đứng trong Tứ bất tử của quan niệm dân gian Việt Nam. Thần là anh hùng sáng tạo văn hoá nông nghiệp, người anh hùng trị thủy, anh hùng chống giặc ngoại xâm, biểu tượng của khối đoàn kết bộ tộc, dân tộc.

Theo Di tích Hà Tây, Sở Văn hóa thông tin Hà Tây, 1999